



Guía Docente				
Datos Identificativos				2020/21
Asignatura (*)	Antropoloxía da Saúde e a Discapacidade	Código	651516004	
Titulación	Mestrado Universitario en Discapacidade e Dependencia (plan 2015)			
Descriptorios				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	1º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	4.5
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Híbrida			
Prerrequisitos				
Departamento	Humanidades			
Coordinación	Couceiro Dominguez, Enrique	Correo electrónico	enrique.couceiro.dominguez@udc.es	
Profesorado	Couceiro Dominguez, Enrique	Correo electrónico	enrique.couceiro.dominguez@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Proporcionar ao alumno, mediante un curso introdutorio, coñecementos teórico-metodolóxicos en Antropoloxía da saúde e da minusvalidez, para a comprensión e análise empírica cualitativa dos aspectos socioculturais da discapacidade, e da enfermidade e saúde, como experiencias de vida e como fenómenos e condicións cunha esencial dimensión moral e simbólica.			



Plan de continxencia	<p>1. Modificacións nos contidos: Non se realizarán cambios nos contidos</p> <p>2. Metodoloxías Metodoloxías docentes que se manteñen Traballo tutelado (computa na avaliación) Sesión maxistral Proba obxectiva (computa na avaliación dos alumnos semipresenciais) Discusión dirixida (computa na avaliación) Recensión bibliográfica (computa na avaliación)</p> <p>Metodoloxías docentes que se modifican: Non hai metodoloxía que se modifique; pero a competencia A1 pasa a cubrirse tamén mediante a 'sesión maxistral', e a C4 mediante 'Lecturas'. Así mesmo, a 'Atención personalizada' amplíase a todas as metodoloxías, fóra da 'Sesión maxistral'.</p> <p>3. Mecanismos de atención personalizada ao alumnado: -Correo electrónico: emprego diario, tanto para comunicación co alumnado como -eventualmente, e como segunda opción tras Moodle- para o envío rápido de documentos dixitais cos escritos dos traballos das distintas competencias. -Moodle: con periodicidade dada segundo as necesidades de comunicación entre profesor e alumnos, destinarase a realizar consultas a través do 'foro', e principalmente para servir en arquivos dixitais materiais para as diferentes metodoloxías en 'tarefas', e noticias a través do foro. - Teams: ferramenta reservada para a realización das sesións maxistras e comentarios asociados, entre profesor e alumnado en situación de non presencialidad forzada por medidas de confinamento</p> <p>4. Modificacións na avaliación: Tanto para os alumnos presenciais como para os semipresenciais mantéñense os respectivos criterios de distribución de porcentaxes correspondentes ás distintas metodoloxías. Especificamente, os presenciais non deberán realizar a proba obxectiva, co que o 20% que computa esta distribúese entre as outras metodoloxías que si contan para avaliación; mentres que os semipresenciais deberán realizar a proba obxectiva e serlles computado o 20% diferenciado. Con todo, en condicións de non presencialidad por plan de continxencia, estimarase o cómputo de asistencia dos alumnos presenciais ata o momento do confinamento, de modo que a proba seguirá sen ser obrigatoria para aqueles que asistisen polo menos a 2/3 das sesións presenciais efectivas ata o devandito momento, e continúen asistindo ás sesións maxistras virtuais a través de Teams.</p> <p>Observacións de avaliación: Os requisitos para superar a materia en condicións reguladas polo plan de continxencias, consistirán en: -Entregar os traballos asociados ás distintas metodoloxías (traballo tutelado, lectura e recensión bibliográfica) na forma e prazos indicados. Os alumnos presenciais, asistir polo menos a 2/3 das sesións maxistras realmente impartidas, e facer seguimento das eventualmente impartidas por Teams -Para os alumnos semipresenciais, ademais, realizar a proba obxectiva - Obter en calquera dos casos unha puntuación global -estimada considerando as distintas porcentaxes das diferentes metodoloxías- igual ou superior ao 5 -Os requisitos para a convocatoria de 2ª oportunidade consistirán en entregar e/ou refacer os traballos e/ou probas suspendidos ou non presentados na primeira convocatoria.</p> <p>5. Modificacións da bibliografía ou webgrafía Non hai modificacións da bibliografía, tendo en cuenta que todos os materiais en forma de artigos seranlles proporcionados aos alumnos, a diario, vía Moodle.</p>
-----------------------------	---



Código	Competencias / Resultados do título
A1	CE1. Ser capaz de integrar o fenómeno da discapacidade e a dependencia dentro da construción social do proceso saúde-enfermidade
A4	CE4. Capacidade para a análise da influencia das achegas sociais e científicas das ciencias socio-sanitarios sobre a discapacidade e a dependencia no sistema xurídico
B1	CB6. Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
B2	CB7. Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en ámbitos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B3	CB8. Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
B7	CG2 Identificar, avaliar e resolver os problemas derivados da presenza de discapacidade e dependencia
B9	CG4 Ser capaz de intervir na problemática derivada da discapacidade e da dependencia
C1	CT1. Ser capaz de relacionarse de forma eficiente con e dentro do equipo multidisciplinar, intradisciplinar e transdisciplinar.
C4	CT4. Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común
C6	CT6. Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas aos que deben enfrontarse

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Comprender a relevancia da antropoloxía social e cultural dentro da paradigma saúde-enfermidade e de normalidade ao que se enfronta o ser humano. Recoñecer as raíces antropolóxicas sobre as que se constrúe calquera sistema terapéutico e de representacións da discapacidade e a dependencia-	AI1 AI4	BI1 BI3 BI7	
Comprender a metodoloxía de estudo desta disciplina e executar algunha técnica de recollida de información antropolóxica.	AI1	BI2 BI3	C11
Integrar a importancia dos símbolos, representacións, valores e comportamentos que se producen en diferentes culturas ao redor da saúde, a enfermidade, a discapacidade e a dependencia		BI9	C14 C16

Contidos	
Temas	Subtemas
Tema 1. A Antropoloxía social e cultural como disciplina.	Que é; cal é o seu obxecto e método.
Tema 2º. Os métodos e técnicas de investigación en Antropoloxía Social e Cultural.	Traballo de campo, observación participante, investigación-acción, a entrevista etnográfica, a historia de vida, o método xenealóxico.
Tema 3º Relativismo e diversidade cultural. O concepto cultural de normalidade	As culturas como sistemas simbólicos de representacións, valores e comportamentos. A interpretación dos específicos coñecementos, valores e prácticas locais en Antropoloxía.
Tema 4º Antropoloxía da saúde. Historia disciplinaria.	Aperspectiva antropolóxica da enfermidade e a curación; A Enfermidade; A Curación
Tema 5º Antropoloxía médica e etnomedicina.	Premisas culturais da biomedicina; O campo da biomedicina a súa compartimentación en especialidades; Valores e práctica na biomedicina; .
Tema 6º Tendencias culturais e elección en medicina e saúde.	A construción social do médico, do enfermo e do proceso diagnóstico-terapéutico.
Tema 7º. O universo da enfermidade, a discapacidade e a dependencia.	Deficiencia, discapacidade e minusvalía. A dependencia
Tema 8º Enfermidade e curación. Tres teorías	Enfoque cultural. Enfoque ecolóxico. Enfoque socio-político.
Tema 9º. Discapacidade: O papel da sociedade e a cultura.	A percepción como interpretación A vista en occidente; Conclusión



Tema 10º. Antropoloxía aplicada en discapacidade	A crítica dos supostos culturais da discapacidade. Da discapacidade á Diversidade funcional
--	---

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Traballos tutelados	A4 B2 B7 C1	1	25	26
Proba obxectiva	A1 C4	1	15	16
Sesión maxistral	A1 C6	20	0	20
Lecturas	B3 C4	8	22	30
Recensión bibliográfica	B1 B9	0	13	13
Atención personalizada		7.5	0	7.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	<p>O alumno seleccionará, para realizar o seu traballo tutelado, unha das seguintes opcións temáticas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Percepción, clasificación e experiencia emic da discapacidade, e os seus específicos condicionantes socioculturais . O proceso específico de conflito e negociación entre especialistas e discapacitados. 2. Modelos, contestación e alternativas na construción sociocultural das categorías enfermidade/curación/saúde, ou discapacidade/tratamento/integración, e dos roles especialista/paciente ou especialista /discapacitado. <p>A metodoloxía consistirá nun pequeno estudo do tema elixido, desde a propia experiencia profesional, asistencial ou formativa do alumno, apoiada na descrición empírica dalgúns casos asociados a un dos temas antedichos, e desenvolvendo unha interpretación que teña en conta os procesos sociais e culturais que operan ao redor dese fenómeno de discapacidade. Debido ás características do curso, obxecto e obxectivo de estudo serán moi concretos, e o alcance da análise limitada.</p> <p>Os alumnos semipresenciais recibirán información e tutelaxe ao redor da elaboración do traballo, ben por medios online (correo electrónico, noticias en Moodle), ben con ocasión dunha das dúas reunións presenciais ás que serán convocados durante o cuadrimestre.</p> <p>En circunstancias de non presencialidad xeral debidas á pandemia, para o seu traballo, o alumno poderá realizar con ferramentas online a sondaxe empírica de casos reais, ou ben substituílos polo bosquexo de deseño dunha sondaxe empírica baseado en entrevistas semiestructurada ou historia de vida.</p> <p>Tanto en condicións de presencialidad como de non presencialidad, o traballo será elaborado e entregado en documento dixital, en formato Word ou PDF, enviado como 'tarefa' en Moodle ou a través de correo electrónico. A entrega realizarase a fin de curso (decembro).</p>
Proba obxectiva	<p>Consistirá na realización dun examen temático mediante cuestións con resposta breve, o día e hora marcados ó efecto pola organización do master, e cunha hora de duración máxima da proba.</p> <p>En condicións de normalidade presencial, a realización deste examen será obrigatoria para o alumnado semipresencial e/ou para o alumnado que non asista ó menos a 2/3 das sesións maxistras (en condicións presenciais).</p> <p>En condicións de non presencialidad por plan de continxencia, estimarase o cómputo de asistencia dos alumnos presenciais hasta o intre do confinamento, de xeito que a proba seguirá sen ser obrigatoria para aqueles que tivesen asistido ó menos a 2/3 das sesións presenciais efectivas ate dito intre, e continúen asistindo ás sesións maxistras virtuais a través de Teams.</p> <p>A proba obxectiva realizarase presencialmente no día da convocatoria oficial.</p> <p>Os materiais para a preparación da proba irán sendo proporcionados polo profesor, a medida que se imparten os temas do programa, en forma de resúmenes do impartido nas sesións maxistras, enviados como documentos en Word ou en Power point a través da plataforma Moodle.</p>



Sesión maxistral	<p>Presentación en clase polo profesor, apoiándose en esquemas poyectados en power-point, da materia de cada un do dez temas do programa. Aclaracións e diálogo sobre aspectos polémicos ou de especial interese da materia presentada.</p> <p>Na continxencia de non presencialidad debida á pandemia, as sesións maxistrais impartiranse a través de conferencias na plataforma Teams, convocadas durante a franxa horaria asignada á materia no horario semanal, e acompañarase co envío ao alumnado, vía Moodle, do resumo do tema correspondente, á finalización da impartición virtual do mesmo.</p>
Lecturas	<p>No caso dos alumnos presenciais, lectura, resumo, presentación en sesións semanais -cada unha asignada a 1-2 alumnos-, e debate aberto en clase dun total de 15-20 lecturas referentes a temas de antropoloxía da discapacidade e dependencia.</p> <p>No caso dos alumnos semipresenciais, a lectura de texto sobre saúde, discapacidade ou dependencia, en lugar de ser obxecto de presentación oral en clase, entregarase por escrito para a súa avaliación en forma de documento dixital con resumo e valoración do artigo que lle sexa asignado persoalmente, dun máximo de 8 páxinas de extensión, e que ademais inclúa os mapas conceptuais que reflectan o tratamento teórico-argumental e etnográfico do contido.</p> <p>En situación de non presencialidad xeral derivada das medidas contra a pandemia, as 'Lecturas', en lugar de ser obxecto de exposición en clase, serán resumidas, valoradas e dotadas de mapas conceptuais, realizándoas por escrito en formato dixital, e entregadas vía Moodle ou correo electrónico na semana e día do cuadrimestre que cada alumno tivese asignada a súa presentación en clase (distribución que se realiza ao comezo do curso)</p>
Recensión bilbiográfica	<p>Realización de breves comentarios críticos sobre as seguintes lecturas:</p> <p>1ª Langdon & Wiik (2010) "Antropoloxía, saúde e enfermidade: unha introdución ao concepto de cultura aplicado ás ciencias da saúde". Enfermagem, 18</p> <p>2ª Guerreiro, Joaquín (2011) "Humanizando a discapacidade. Da etnografía ao compromiso na investigación sociocultural dela discapacidade intelectual". Revista de Antropoloxía Experimental, 11</p> <p>3ª Velarde, Valentina (2012) "Os modelos da discapacidade: un percorrido histórico". Revista Empresa e Humanismo, 1</p> <p>O tres textos para a elaboración das recensións proporcionaranse en formato dixital e enviados á totalidade do alumnado (presencial e semipresencial) a través do foro de Moodle, de forma que cada alumno entregue unha recensión sobre cada texto a principios de cada mes, enviándoa en formato Word ou PDF a través do mesma canle (foro de Moodle).</p> <p>O mesmo procedemento seguirase en caso de entrar en condicións xerais de non presencialidad.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
<p>Recensión bilbiográfica</p> <p>Traballos tutelados</p> <p>Proba obxectiva</p> <p>Lecturas</p>	<p>A atención personalizada consistirá na orientación e seguimento, mediante tutorización, tanto da elaboración do traballo tutelado de curso, como da preparación das lecturas a expor, da preparación da recensión bibliográfica e -para os alumnos semipresenciais- na orientación sobre dúbidas e dificultades suscitadas na preparación da materia para a proba obxectiva.</p> <p>Para a atención personalizada empregarase o correo electrónico (os luns e mércores pola mañá), así como o foro de Moodle (todas as semanas lectivas do curso) e, especialmente no caso dos alumnos semipresenciais, as reunións presenciais convocadas en dous momentos do cuadrimestre.</p> <p>O alumnado semipresencial deberá desenvolver as metodoloxías previstas para os restantes alumnos, entregando os traballos indicados (traballo tutelado, lecturas e recensión bibliográfica). Pero estará exento da asistencia ás sesións maxistrais, así como seralle obrigatorio o someterse á proba obxectiva de fin de curso.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación



Recensión bibliográfica	B1 B9	Avaliarase a capacidade crítica do alumno á hora de valorar o texto proposto para recensión, así como a súa capacidade para realizar resúmenes esquemáticos deste, e a detección dos seus conceptos clave	10
Traballos tutelados	A4 B2 B7 C1	Para valorar o traballo tutelado a desenvolver durante o curso, terase en conta o desenvolvemento do estudo básico sobre os temas propostos, tendo en conta a aproximación experiencial -profesional ou práctica- expresada, así como a interpretación deste polo alumno dende os modelos teóricos da Antropoloxía da saúde ou da discapacidade.	40
Proba obxectiva	A1 C4	A proba escrita final tratará de avaliar os coñecementos teóricos obtidos da atención ás clases presenciais. Consistirá en responder a dez cuestións de resposta breve. Sobre a base das lecturas sobre os contidos do programa. É obligatoria para os alumnos non asistentes e para aqueles que non asistan polo menos ós 2/3 das sesións, e opcional para os asistentes regulares.	20
Lecturas	B3 C4	Valorarase a capacidade de análise, identificación de problemas e argumentación crítica de respostas a estes na presentación e comentario persoais, seguidos de debate, ao final das sesións, sobre lecturas escollidas de Antropoloxía e etnografía da saúde e a minusvalidez	30

Observacións avaliación

- Os alumnos semipresenciais, ou aqueles que non asistan polo menos a 2/3 das sesións do curso, deberán realizar obrigatoriamente a proba obxectiva, así como as restantes metodoloxías contempladas, aínda que só a primeira será realizada presencialmente.
- Os alumnos asistentes regulares poderán voluntariamente optar por realizar a proba obxectiva. Se optan por non realizala, o traballo tutelado suporalles un 50% da cualificación, as lecturas un 35% e as recensións bibliográficas un 15%
- Os alumnos que se presenten á convocatoria de segunda oportunidade deberán facelo naquelas metodoloxías non superadas -ou non presentadas debendo facelo- na primeira convocatoria. En tal caso, só a proba obxectiva de 2ª convocatoria será presencial (salvo confinamento), mentres que as restantes metodoloxías cubriranse mediante envíos dos correspondentes traballos en formato dixital, e vía Moodle ou correo electrónico.

Fontes de información

Bibliografía básica	Augé, Marc ? Jean-Paul Colleyn (2005) Qué es la Antropología. Barcelona, Paidós. Brown, Peter J. (1998) Understanding and Applying Medical Anthropology. Mountain View, Mayfield Publishing Company Comelles, Josep Mª - Angel Martínez (1993) Enfermedad, cultura y sociedad. Douglas, Mary (1998) Estilos de pensar. Barcelona, Gedisa. Giner Abati, Francisco (1992) Los Himba. Cap. 8º (?Medicina y magia entre los Himba?). Salamanca, Amarú Kuschik, Ingrid (1995) Medicina popular en España Madrid, Siglo XXI. Hahn, Robert A. (ed.) Anthropology in Public Health, New York, Oxford University Press Lévi-Strauss, Claude (1980) ?La eficacia simbólica?, en Id. Antropología estructural. Buenos Aires, Eudeba. Martínez, Angel (2008) Antropología médica. Teorías sobre la cultura, el poder y la enfermedad. Barcelona, Anthropos. Martínez, Angel (1996) ?Antropología de la salud. Una aproximación genealógica?, en Prat, Joan y Angel Martínez (eds.) Ensayos de antropología cultural. Barcelona, Ariel. Otegui, Rosario (2005) ? ?Una cosa fea?: VIH-SIDA y sistema de género entre los gitanos españoles?, en Revista de Antropología Social. Vol. 14. Publicaciones Universidad Complutense de Madrid. Turner, Víctor (1988) ?Niveles de clasificación en un ritual de vida y muerte?, en Id., El proceso ritual. Madrid, Taurus
Bibliografía complementaria	

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente



Metodoloxía da Investigación/651516001

Materias que continúan o temario

Observacións

Para axudar a conseguir unha contorna inmediata sustentable e cumprir o obxectivo estratéxico 11 do Plan Green Campus da Facultade de Fisioterapia, os traballos documentais que se realicen nesta materia solicitaranse en soporte informático e serán enviados por procedementos online (Moodle e/ou correo electrónico)

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías